

KÜTÜPHANECİLİK MESELELERİMİZ VE UNESCO

Özer SOYSAI.

Kütüphanecilik Asistanı

Türk Kütüphaneçiler Derneği

Genel Sekreteri

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), Türkiye Milli Komisyonu'nun aracılığı ile, bir süredenberi kütüphanecilik meselelerimize karşı dikkate değer bir ilgi göstermeğe başlamıştır. Unesco gerçekte, diğer eğitim ve kültür konularının yanısıra, muhtelif projeler uygulamak, eleman, malzeme ve para yardımıyla bulunmak suretiyle pek çok memleketin kütüphanecilik hayatına da müessir olan bir kuruluştur. Bu ilginin çeşitli tezahürlerine biraz sonra kısaca temas edeceğiz.

Ancak, 1952 de Milli Kütüphane'ye bağlı olarak çalışmaya başlayan Bibliyografya Enstitüsü'nün kuruluşuna yapılan yardım istisna edilirse, yakın zamanlara kadar Türkiye, Unesco'nun bu konudaki ilgisine en az mazhar olmuş memleketlerden birisi olarak kalmıştır. Bu bakımdan, memleketimize karşı olan ilginin artışı, hâlen gelişme halinde bulunan kütüphanecilik hayatımız yönünden memnuniyetle karşılamak icabeder.

Unesco Türkiye Milli Komisyonu'nun bu konudaki çalışmalarını iki noktada toplamak mümkündür:

1. Türk kütüphanecilik literatürünün zenginleştirilmesini hedef tutan çalışmalar.

Bu konudaki çalışmalara, Unesco Genel Merkezi ile Türkiye Milli Komisyonu arasında 16 Aralık 1957 de yapılan bir anlaşma ile başlanmış ve 1959 da «Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü» yayınlanmıştır. (1). Bununla beraber, özellikle son bir yıl içinde Unesco Genel Merkezi'nden temin edilen yardımla yayınlanan eserler yeni bir devrenin açıldığını göstermektedir. Kütüphaneciliğin çeşitli konularında muhtelif dillerden yaptırılan ve de-

(1) Anthony Thompson, **Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü** (Vocabularium Bibliothecarii). Başlayan Henri Lemaître, genişleterek gözden geçiren Anthony Thomson, Türkçe terimleri hazırlayan Leman Şenalp. Unesco'nun yardımıyla Milli Kütüphane tarafından hazırlanıp yayımlanmıştır. (Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1959)

II. Dünya Harbi'nden önce H. Lemaître tarafından hazırlanmasına başlanan, onun ölümü üzerine çeşitli kurum ve şahıslar tarafından yapılan düzeltme ve ilâveler bu arada özellikle Anthony Thompson'un çalışmalarıyla son şeklini alan bu sözlük, ilk defa, Unesco tarafından 1953 de Paris'te yayınlanmıştır.

vam edecek olan bu tercümeler (2), Türkiye için henüz genç bir bilim dalı olan modern kütüphaneciliğin kökleşmesi ve bilhassa genç kütüphaneci kuşakların eğitilmesine yardımcı olmak bakımından önem kazanmıştır. Meslekî literatürün gelişmesini kolaylaştıran bu ilgi, dolayısıyla, eğitim standartlarına da müessir olacak ve kütüphaneci olarak yetişeceklerle hiç olmazsa bir okuma ortamı hazırlıyacaktır.

2. Türkiye'de öncü bir halk kütüphanesi projesi'nin uygulanmasını sağlamak amacıyla yapılan çalışmalar.

Az gelişmiş memleketlerde bu tip projelerin uygulanması işi, denebilir ki Unesco Genel Merkezi'nin en faal olduğu ve olumlu sonuçlara ulaştığı konulardan birisi olmuştur. Nitekim 1953 de Hindistan, Unesco'dan aldığı yardımla Delhi'de bir öncü halk kütüphanesi projesini uygulamıştır. Bu kütüphanenin organizasyonu bir Unesco uzmanı tarafından yapılmış, ayrıca yine bu proje gereğince verilen bir otobüs 3000 cilt eserle Delhi çevresine hizmet vermeye başlamıştır. Diğer taraftan 1956 da Colombia, 1957 de Doğu Nijerya'da aynı tip projeler uygulanmış bulunmaktadır.

Öncü halk kütüphanesi projesine paralel olarak kütüphane hizmetinin göçücü kütüphanelerle verilmesi imkânlarını araştırmak ve sağlamak; Unesco'nun hassasiyetle üzerinde durduğu konulardan bir diğeri olmuştur. Singapur, Tayland, Irak ve Yunanistan'a yapılan para ve malzeme yardımı ile gönderilen kütüphane uzmanları bu ilginin tezahürleri arasındadır. (3)

Unesco'nun, öncü halk kütüphanesi projelerine karşı göstermiş olduğu bu yakınlık, Türk Kütüphaneciler Derneği'ni, böyle bir projenin Türkiye'de de uygulanmasını sağlamak amacıyla Millî Komisyonla müteaddit defalar temasa getirmiş bulunuyor. Nitekim, Unesco Türkiye Millî Komisyonu'nun 1962 de yapılan VII. Devre Genel Kurul İkinci Toplantısı'nda, «Kültür Faaliyetleri Komisyonu» nun Yönetim Kurulu'ndan öncelikle ele alınmasını istemiştir.

(2) «Kütüphanecilik Elkitapları» adı altında yayınlanan bu eserler şunlardır:

1. Carl Thomsen, **Yetişkinlerin Eğitiminde Halk Kütüphaneleri**, Yznl: Carl Thomsen, Edward Sydney ve Miriam D. Tompkins, Çev. Behire Abacıoğlu, (Ankara, Doğu Ltd. Şirketi Matbaası, 1962) «Unesco Türkiye Millî Komisyonu Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları: 1»
2. Mary Peacock Douglas, **İlkokul Kütüphaneleri**, Çev. Behire Abacıoğlu, (Ankara, Yeni Koşal Matbaası, 1962) «Unesco Türkiye Millî Komisyonu Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları: 2»

3. **Millî Kütüphaneler, Görevleri ve Sorunları**, Avrupa Millî Kütüphaneleri Kolloquumu, Viyana, 8 - 27 Eylül 1958, Çev. Behire Abacıoğlu, (Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1963)

4. «Unesco Türkiye Millî Komisyonu Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları: 3»

5. Lionel R. McColvin, **Halk Kütüphaneleri Yayma Faaliyeti**, Çev. Berin U. Yurdadoğ, (Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 1963) «Unesco Türkiye Millî Komisyonu Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları: 4»

(3) Unesco tarafından uygulanan öncü halk kütüphanesi projeleri ile sağlanan seyyar kütüphane hizmetleri konusunda Doç. Dr. Osman Ersoy'un çalışmalarından faydalanılmıştır.

ediği hususlar arasında bu konu ile ilgili bir madde de yer almış bulunmak-
tır. (4). Bu maddede: «Örnek bir halk kütüphanesi projesinin Unesco ta-
rafından Türkiye'ye de uygulanması için Genel Merkez nezdinde teşebbüs-
e bulunulması» istenmekteydi. VIII. Dönem Genel Kurul Birinci Toplantısı'
a sunulan Rapor'da da görüldüğü gibi, bu hususta Unesco Genel Direktörlü-
ü nezdinde ilk teşebbüse geçilerek işbirliği imkânları üzerinde bilgi istenmiş
akat henüz bir cevap alınamamıştır. (5)

Türk Kütüphaneciler Derneği bu meseleyi, VIII. Dönemin Birinci Top-
lantısı'na tekrar götürmüş ve Genel Merkez nezdinde yapılan teşebbüsün tek-
rarı ile hassasiyetle izlenmesini dilemiştir. Ancak bu kere, teklifin kabulü ha-
sıl olmuştur. Bu kararın, adı geçen proje tatbikatının sadece Unesco tarafından görevlendirile-
cek yabancı bir uzmana bırakılmayıp Unesco'dan temin edilecek burslarla
İngiltere, Danimarka veya Amerika'da özel olarak yetiştirilmiş Türk perso-
nelle birlikte gerçekleştirilmesi de istenmiş bulunmaktadır. Kültür Faaliyet-
leri Komisyonu ile Genel Kurulca da kabul edilen bu teklif Unesco Genel
Merkezi tarafından da benimsenirse memleketimiz halk eğitimi meselesinin
özümlemesi yolunda yeni bir merhale kazanmış olacaktır. Bu sebeplerle,
Unesco Türkiye Milli Komisyonu ve onun bağlı bulunduğu Merkezin, gerek
kütüphanecilik literatürümüzün gelişmesi, gerekse fonksiyonel bir halk kü-
tüphanesi tipinin yaratılması ile ilgili ön çalışmalarda gerçekten önemli hi-
ssetlerde bulunduğunu ifade etmek iddialı olmayacaktır.

- 4) «Unesco Türkiye Milli Komisyonu VII. Devre Genel Kurul İkinci Toplantısı. Kültür Faali-
yetleri Komisyonu Raporu.» Unesco Haberleri, Seri IV, Sayı 52, Eylül 1962. 14 s.
5) Unesco Türkiye Milli Komisyonu VIII. Dönem Genel Kurulu Birinci Toplantısı. İstanbul, 28.
30 Haziran 1963. (Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1963) 52.s.